

Feature and Specificity of Graphics and Difference from Other Arts

Yulia Lipchanskaya

*Lecturer at the Department of Fine Arts Kharkiv National Pedagogical
University named after G.S. Skovoroda, Ukraine*

Abstract

Based on the analysis of scientific literature and relying on personal experience, the article briefly on the issues and the specific features of graphics, its definition on the main key features. Substantiates the basic techniques - practical principles of graphic art in terms of its further study and application, described the essence and specific features inherent in graphics. The work is addressed to researchers, employees of higher art - teacher education students.

Key words: graphics, graphic style, contrast, line, plane, spatial illusion, stylistic device, paper, painting, sculpture, surface, art.

Графіка – це стиль, який називається графічним. Звичайна дефініція базується на трьох головних ознаках:

1. Домінування лінії.
2. Контраст чорного і білого.
3. Ілюстративний, оповідальний характер.

Ця дефініція і правильна і неправильна. Правильна тому, що названі три ознаки справді притаманні графіці. Неправильні тому, що вони не являються прерогативами тільки графіки – ми знаходимо їх і в інших мистецтвах.

А з іншого боку, сутність графіки цими ознаками не може бути обмежена. З одного боку майстри графіки застосовували колористичні ефекти (плакат, хромолітографію, кольорову акватинту, японську кольорову ксилографію і т.п.). А з іншого - ми знаємо також приклади монохромного живопису (так званий гризайль – в одному тоні, моделювання світлом і тінню). Отже, контраст чорного і білого не вважається перевагою тільки графіки. Теж саме відноситься і до нібито лінійного і оповідного характеру графіки. З цієї точки зору не можна буде провести принципову лінію розподілу між графікою та декоративним живописом. В настінному живопису, мозаїці, вітражі форму створює лінія, контур. Разом з тим, настінний живопис, зазвичай, схиляється більше до оповідання, події, міфу, ілюстрації геройських подвигів.

Це означає, що не лінія, не контраст чорного і білого, не оповідання самі по собі складають своєрідність графіки, а специфічні методи їх використання.

Щоб зрозуміти стилістичну сутність графіки, необхідно шукати інші шляхи. В цьому сенсі дуже повчальне порівняння графіки і живопису і їх принципового відношення до площини і простору. Живописець прагне площину «знецінити» всіма засобами – лінійною і повітряною перспективою, світлотінню, градаціями тону, так би мовити, відкрити її ілюзією глибокого простору, перетворити у вікно, яке виходить у світ, що бачимо. Цю тенденцію щодо розкладання поверхні підкреслює рама: вона ізолює картину від стіни, від реального світу, своїми зрізами вабить погляд в глибину.

Графіка, навпаки, стверджує, підкреслює площину, не підкоряється ілюзії простору і тілесності. Одним із найважливіших засобів цієї протидії оптичній ілюзії являється білий фон паперу. Його графік у багатьох випадках залишає немов би не використаним (особливо у книжковій ілюстрації, а також і у всіх видах малюнка і в друкованій графіці).

Інший засіб ствердження площини – відсутність рами, яка нагадує глядачеві, що перед ним площина, лист паперу, який можна взяти в руки, повертати у всіх напрямках, покласти на стіл.

Картину розглядають з певної точки зору (зазвичай здалеку), щоб не знищити ілюзії, забути про фізичні властивості фарб. Гравюру або малюнок можна наближувати до очей або віддаляти: чим ближче, тим сильніший вплив. Тому малюнок створює зовсім інше враження простору, ніж живопис – в картині простір здається конкретним, відчутним; в графіці його швидше можна назвати абстрактним і символічним.

Малюнок являє собою у відомому сенсі не конкретний, реальний образ речі, а її так зване перевтілення. Тому графіка на багато більше, ніж живопис, дозволяє собі скорочувати, використовувати метафори, аналогії і т.ін. Тому вона вільніша, невичерпно різноманітна за тематикою; вона легко може бути пов'язаною з поезією, політикою, рекламою, вона може носити і особистий і масовий характер, може звинувачувати і висміювати тому, що в ній завжди є елементи, які протидіють ілюзії реальності. Те, що в більш матеріалізованому і просторовому живопису може відштовхнути як страшне, некрасиве, еротичне або цинічне, в графіці сприймається як натяк, знак на площині.

Таким чином, сутність графіки полягає не в тому, що графіка користується лінією, контрастом чорного і білого, динамікою оповідання, а в тому, що всі ці засоби в руках художника-графіка набувають експресивно-орнаментального характеру, надають зображенню відтінок письмен, алегорії (звідси тісний зв'язок графіки з літературою). Сутність графічного стилю полягає в коливанні між просторовою ілюзією і площиною, між реальним образом і знаком.

Для сутності графіки в цьому сенсі характерне те, що кожний її стилістичний засіб може мати різні значення і виконувати протилежні функції.

Наприклад, лінія може мати в графіці, що найменше, три різних значення:

1. Зображальне значення – давати за допомогою контуру, об'єму, дистанції, світлотіні уяву про предмет і простір, про рух і міміку.
2. Декоративно – ритмічне значення : лінія може бути текучою або закругленою, гострою і відривчастою, неквапливою і швидкою.
3. Експресивне значення – оскільки лінійний образ може викликати певні емоції тому, що лінії можуть відображати суб'єктивні почуття художника, т. як своєю співзвучністю і дисонансами, співдружністю або зіткненням вони можуть хвилювати чи заспокоювати глядача, взагалі, створювати у нього певний настрій.

В такій же мірі різноманітним може бути інший засіб графіки - контраст чорного і білого. Його можна досягти різними засобами - тоном паперу, плямою фарби, натисканням ліній, їх паралельністю або перехресною сіткою. Разом з тим контраст чорного і білого в графіці може мати найрізноманітніше предметне і стилістичне значення.

1. Біле - світло, чорне – темрява у всіх переходах і градаціях. Контрастом білого паперу і чорної фарби графік може створити враження сліпучої яскравості і глибокої тьми. Графіка може зображати не тільки освітлені предмети, а і саме світло, яке падає в самі очі глядачеві.
2. Градаціями чорного і білого графіка може передавати відтінки кольору і тону, теплого і холодного, голубого неба і зеленої галявини – одним словом, володіти кольоровістю.
3. Контраст чорного і білого може передавати структуру матеріалу, відмінні і обов'язкові властивості поверхні, оскільки різні матеріали по – різному реагують на дотик променів: пропускають або віддзеркалюють їх. Саме завдяки цим властивостям графіка може передавати блиск зброї, прозорість скла, м'якість чи шорсткість тканини.
4. На взірць ліній, контраст світла і тіні може мати декоративну, ритмічну функцію.

Таким чином, стилістичні засоби графіки, з одного боку, дуже обмежені, з іншого – вони потенційно дуже багаті і виразні, можуть виконувати складні і часто суперечливі функції. Що ж об'єднує, урівноважує, скріплює ці протиріччя так, що ми їх не відчуваємо? Білий фон паперу – ось найпотужніший, вирішальний засіб графіки. В живопису можна забути про полотно або деревину, на яких намальована картина, в графіці ж забути про папір не можливо – абстрактний, нібито нейтральний білий фон бере активну участь у художньому впливі графіки.

Саме він вирівнює всі протиріччя графіки, виправдовує всі її замовчування, скорочує її подвійні тлумачення. Саме завдяки білому фону, малюнок може бути без рами, без завершення по краях, без підґрунтя, без бази і т.ін.

Живопис спрямований до просторової ілюзії, графіка йому протидіє, в живопису ми «читаємо» з боків до центру і з переду в глибину, в графіці – з центру до країв без чіткого розчленування планів. «Антипросторова» тенденція графіки особливо яскраво проявляється у її відношенні до кольору. Всюди, де графіка застосовує колір, вона намагається відібрати у нього просторову функцію і підкреслити площинний характер: чи то накладаючи колір рівномірними плямами, уникаючи ліпити фарбою, чи оперуючи блідими тонами, чи виділяючи світлі і теплі, які мають тенденцію наближуватись до передньої площини.

Графіка більше, ніж живопис, сприяє часовому відліку, четвертному виміру. Живопис не може зобразити самий плин часу, він перетворює дію в стан, довготривалу, застиглу ситуацію.

Графіка, навпаки, завдяки білому фону здатна втілювати сам процес, становлення дії, без часових ознак. Причому, у подвійному сенсі:

1. В сенсі фіксації швидкого, миттєвого враження, неочікуваного ефекту, стрімких рухів.

2. В сенсі розгортання дії у зміні декількох етапів і точок зору.

Звернувшись до скульптури, можна відмітити, що з графікою вони споріднені, не дивлячись на існуючий різкий контраст. Вони являють собою наче крайні протилежні полюси образотворчої творчості: наскільки графіка являється абстрактним мистецтвом (зображуючи трьохмірний простір на плоскому аркуші паперу), настільки ж скульптура конкретна і тілесна. Разом з тим, скульптура, безумовно, поступається в сенсі популярності в широкого загалу. А між іншим, скульптура за своїми стилістичними прийомами – дуже просте, за своїм тематичним репертуаром – досить органічне, за проблемами і задачами – дуже чітке і конкретне мистецтво.

Скульптор реалізує свій задум в малюнках, начерках, ескізах саме графічними засобами вираження. Малюнки скульптора можуть бути і етюдами з натури, імпровізаціями і начерками композицій, але вони помітно відрізняються від малюнків живописця. Коли скульптор малює, то він наче ліпить, висікає, шліфує форму, він наче вимірює руками і очима об'єм та поверхню. Штрихи скульптора не стільки утворюють контури фігур, скільки означають дотик, рухи самого художника. Скульптор завжди прагне охопити форму і рухи фігур з різних сторін, наче одночасно з різних точок зору.

Саме ця чутливість графіки, і зокрема, до часу, робить її настільки сприятливою для підготовчих робіт в інших видах мистецтв і для розгортання серій або циклів як до реального так і до уявного тексту. І коли ми його «читаємо», то сьогодні природно поєднується з минулим, а майбутнє з теперішнім часом, оптичні образи невід'ємно поєднуються з ідейними і моральними асоціаціями.

References

1. Bachyns'kyj S.L. *Osnovy gramoty obrazotvorchyh mystectv*. [Fundamentals of Fine Arts] – K.: Radjans'ka shkola, 1981. – 117 p.
2. Antonovych Je. A., Shherba M. A., Shpyl'chak V, A. ta in. *Zbirnyk praktykumiv z hudozhn'o-grafichnyh dyscyplin. 4.1. Osnovy hudozhn'ogo konstruvannja. Osnovy kompozicii'. Pedagogichna praktyka: Navchal'nyj posibnyk*. [Collection of workshops on graphic arts disciplines. 4.1. Fundamentals of artistic design. Basics of composition. Pedagogical practice: Textbook.] — Ivano-Frankivs'k: Prykarpats'kyj universytet, 1995.— 152 p.
3. Garryson Hejlz. *Povnyj kurs Maljunok i zhyvopys. Materialy Tehnika Metody*. [Full course Drawing and Painting. Materials Technique Methods.]—M.: «Эксмо», 2007, - 252 p.
4. Tymoshevs'kyj V.I., Lyhvar I.I. *Metodychni rekomendacii' do kursu "Teorija ta praktyka tvorchoho estampu" dlja studentiv hudozhn'o-grafichnogo fakul'tetu special'nosti "Obrazotvorche ta dekoratyvno-prykladne mystectvo" dennoi' formy navchannja osvith'o-kvalifikacijnogo rivnja "Magistr"*. [Methodical recommendations for the course "Theory and practice of creative printing" for students of the Faculty of Arts and Graphics majoring in "Fine and Decorative Arts" full-time education qualification level "Master".]— Harkiv: Harkivs'kyj nacional'nyj pedagogichnyj universytet im. G.S.Skovorody, 2004. – 110 p., il.
5. Tregub I.S. *Osnovy prykladnoi' grafiky*. [Basics of applied graphics.] – L'viv: Svit, 1992 – 115 p.

Translation of the Title, Author's name, Abstract and References to the Author's Language

Особливість і специфіка графіки та відмінність від інших мистецтв

Липчанська Ю. В., викладач кафедри «Образотворчого мистецтва» ХНПУ ім Г.С. Сковороди.

Анотація

На основі аналізу наукових літературних джерел та опираючись на власний досвід, автор статті коротко зупиняється на питаннях особливості і специфіки графіки, її дефініції за головними ключовими ознаками. Обґрунтовано основні методико – практичні засади графічного мистецтва в плані його вивчення і подальшого застосування, розкрито сутність та охарактеризовано специфічні засоби, притаманні

графіці. Виявлено відмінність графіки від інших мистецтв та накреслено шляхи вирішення творчих задач засобами графіки.

Робота адресована науковцям, працівникам системи вищої художньо – педагогічної освіти, студентам.

Ключові слова: графіка, графічний стиль, контраст, лінія, площина, просторова ілюзія, стилістичний засіб, папір, живопис, скульптура, поверхня, мистецтво.

Список використаних джерел

1. Бачинський С.Л. Основи грамоти образотворчих мистецтв. – К.: Радянська школа, 1981. – 117с.
2. Антонович Є. А., Щерба М. А., Шпильчак В, А. та ін. Збірник практикумів з художньо-графічних дисциплін. 4.1. Основи художнього конструювання. Основи композиції. Педагогічна практика: Навчальний посібник. — Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1995.— 152 с.
3. Гаррисон Хейлз. Повний курс Малюнок і живопис. Матеріали Техніка Методи.— М.: «Эксмо», 2007, - 252с.
4. Тимошевський В.І., Лихвар І.І. Методичні рекомендації до курсу “Теорія та практика творчого естампу” для студентів художньо-графічного факультету спеціальності “Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво” денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”. – Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2004. – 110 с., іл.
5. Трегуб І.С. Основи прикладної графіки. – Львів: Світ, 1992 – 115 с. с.